

Gut Sábész

גוט שבת

18. évfolyam 5. szám • Ára: 330 HUF • כ"ה

KIADJA: CHABAD-LUBAVICS ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

Gyertyagyújtás Budapesten: 17:36 • ג' חשוון תשע"ו • 2015. 10. 16. • פרשת נח • Szombat kimenetele: 18:39

A kóser 1% jó!

Tíz évvel ezelőtt mintha a magunkba fordulás állóvizét kavarta volna fel az EMIH 1%-os kampánya: „Zsidónak lenni jó!”. Vádolták érte a hitközséget provokációval és azzal is, hogy megosztja a zsidóságot. Ám az eltelt évtized fejlődése igazolta az akkori, és az azóta szervezett a formabontó kampányokat. Az EMIH a nyíltan vállalt pozitív zsidó identitással, a közösségépítő programokkal, és a tabuk nélküli beszéddel elérte, hogy egy generáció döbbenjen rá: zsidónak lenni valóban jó, a közösség pedig támogatásra érdemes.

Ez tükröződik abban is, hogy folyamatosan nő azoknak a száma, akik valamelyik zsidó hitközség javára rendelkeznek adójuk 1%-áról. Az általános növekedésen belül külön figyelmet érdemel az EMIH, amelynek támogatói idén a legnagyobb arányban szaporodtak. Ez a pénzbeli támogatáson túl azért is fontos, mert azt jelzi: egyre többen értenek egyet az EMIH törekvéseivel és egyre többen választják tudatosan az általuk képviselt értékrendet.

Köves Slomó, az EMIH vezető rabbija komoly sikernek tartja a zsidó hitközségek eredményét. „Noha a verseny inspirál, azért alapvetően az a lényeg, hogy a zsidó közösségek összességében minél több 1%-ot kapjanak és ezzel

is minél jobban inspirálják a közösségben való aktív részvételt.”

A mai napig vannak, akik tartanak a közösség tagozódásától, és a korábban megszokott „egypártrendszer” tartanak helyesnek. Azonban úgy tűnik, hogy a közösségek elkülönülése épp ellenkezőleg hat, a sokféleségtől többre jut a zsidóság: „az egység nem abban jelenik meg, hogy mindenki be van gyömöszölve egy fedél alá, hanem abban, hogy világnézeti vagy gyakorlatbeli különbségek elle-

nére igyekszünk megtalálni azokat a dolgokat, amiben érdemes együttműködni, és a különbségek dacára egymást tisztelni.” – véli Köves rabbi, aki úgy látja: az 1%-os kampányok célja csak részben a pénzgyűjtés. A felajánlás egyben a közösséghez való tartozás kifejeződése, az identitás megélése is.

„Ha valaki az 1%-ával, ami lehet csak kétezer forint, hozzájárult a zsidó közösség munkájához, akkor ő a zsidó közösséget a sajátjának érzi, és ez a leglényegesebb.”

Folytatódik az Alef Kids

Az AlefKids továbbra is várja vasárnaponként a 0-14 éves gyerekeket. 2 éves korig dalokkal és játékokkal várja a kicsiket a Szimchá csoport. A 3-5 éves korosztályé a Cedáká csoport, akiket mesékkel, mozgásos játékokkal várnak. A 6-7 évesek Tfila csoportjára és a 8-10 évesek Tóra csoportjára játékos foglalkozások és izgalmas feladatok várnak. 11-14 év közöttieket a BMC csoport és a minjen klub várja különleges programokkal és kihívásokkal.

Helyszín:

Lajos utca 163.

Időpont:

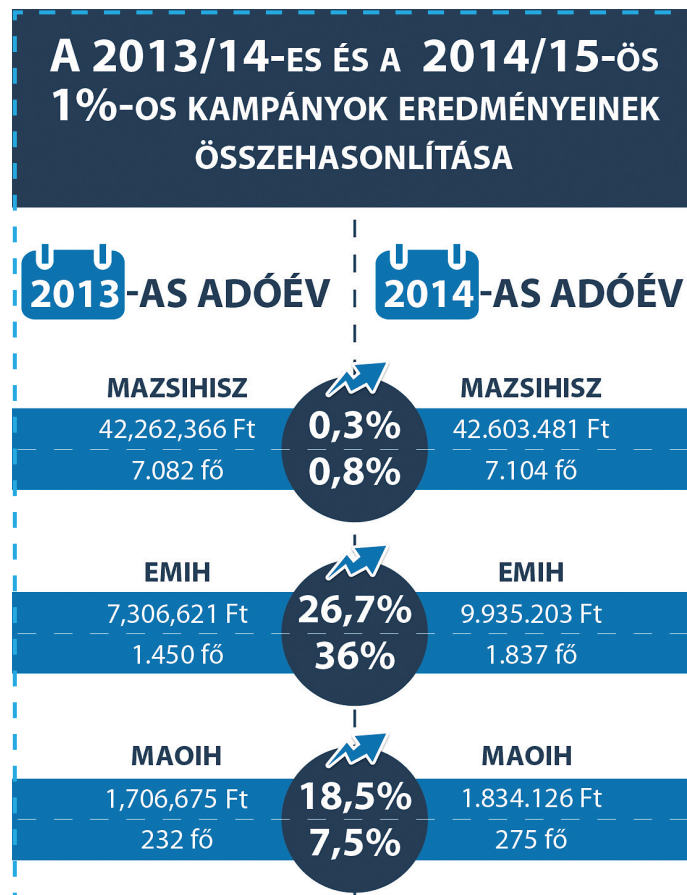
vasárnaponként 10-12-ig

Mázál Tov!

Gratulálunk Nógrádi Bálintnak és Sarah-nak kisfiuk születése és körülmetélése alkalmából. A Nógrádi család hatodik gyermeke a Lévi nevet kapta. Kívánjuk szüleinek, hogy neveljék gyermeküket Tóra tanulásra, micvákra és zsidó esküvőre!

Gyász

Fájó szívvel tudatjuk, hogy Rajnai Péter barátunk, közösségünk tagja súlyos betegség után elhunyt. Temetésére szerdán került sor, melyen fia, Gábor és Köves Slomó rabbi búcsúztatta az elhunytat. *Báruch dáján háEmet*, Áldott az igaz Bíró.

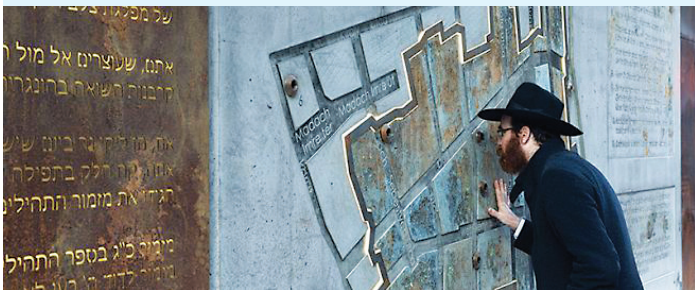
Hetiszakasz Az özönvíz

Szakaszunkban – Noách (1Mózes 6:9–11:32.) – a fiatal emberiség már annyira romlott, hogy megérett a pusztulásra. Isten „megbánta”, hogy a világot és az embert megalkotta, és elhatározza, hogy elpusztítja a világot özönvízzel hozva. Csupán Noé (Noách) találta meg az érdemesnek, hogy megmeneküljön egy bárkában,

amelyben minden élőlény képviselve van. Utóbb ebből a családból – Noách három fiából – alakul ki az újabb emberi társadalom, miután Isten megígérte, hogy többé nem támaszt vízözönt. A szakasz végén feltűnik Ávrám (a későbbi Ábrahám), Sém leszármazottja, aki a monoteizmus letéteményese lesz.

Zsidó világhíradó

Építészeti Nívódíjjal tüntették ki a Gettó emlékfalat

A Budapesti Építész Kamara Elnöksége hosszú kihagyás után 2015-ben hirdette meg újra az Építészeti Nívódíjat, mellyel a fővárosi építészeti szempontból kiemelkedő alkotásokat díjazták. Ebben az évben a 2011- 2014. között készült műveket díjazták.

Az összesen beérkezett 46 pályázat olyan magas színvonalú volt, hogy az öt győztes pályázat mellett a zsűri kilenc alkotást „Jelölt” megnevezéssel díjazott. Ezek között szerepel az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség által építtetett Gettófal, amely a budapesti gettó áldozatainak, az egykor itt élő, virágzó zsidó közösségnek állít emléket, miközben bemutatja az újraéledő zsidóság intézményeit is. Ez a „nem-emlékmű” egyfelől belesimul a hétköznap-

okba, mégis megállásra készíti a járókelőket napközben ugyanúgy, mint a finom esti megvilágításban – olvasható az indoklásban. A Bét Menáchem Gyermekekutatási Központ kertjének falaként funkcionáló emlékművet a 2014-es Holokauszt emlékévi apropójából állították.

A zsűrizett alkotásokat bemutató kiállítás október 1. és 25. között látható a FUGA Budapesti Építészeti Központban. A díjátadóra az Építészeti Napján került sor a díjakat Bálint Imre Ybl-díjas építész, a Budapesti Építész Kamara elnöke adta át.

A díjazott alkotások között szerepelt többek között a 4-es metró és a Prezi irodaháza, a Jelöltek kategóriában szerepelt mások mellett a Várkert Bazár rekonstrukciója is.

Vezetnünk kell...

Az érdem, amit Noé elért, egyedülálló a Tanachban. Ő, ahogy a Tóra fogalmaz 'egy igaz ember, tökéletes a nemzedékében; Noé Istennel járt. Valójában ő az egyetlen, akit a Tanach az igaz, cádik szóval jellemez.

De az ember, akit látunk élet végén, nem ugyanaz, mint akit a kezdetén ismerünk.

Isten embere a föld embere lett. A kiváló férfi iszákos lett. A korábban erényesen öltözködő ember később a földön feküdt meztelenül, szegyetelenül. A férfi, aki megmentette családját az özönvíztől, oly nevetséges lesz, hogy két fia rá sem akar nézni. Ez a hanyatlásnak és a romlásnak a története. Miért?

Noé egy jó ember volt egy rossz korban, s nem tudott hatással lenni kortársaira. Ez hallgatólagosan benne van Isten szavaiban: „Téged láttalak igazságosnak színen előtt ezen nemzedékben.” Szintén erre utal a tény, hogy csak Noé és családja, valamint az állatok kerülhették el a pusztulást. Elgondolkodtató, hogy ezen két tény – Noé igaz jelleme, valamint a tény, hogy nem tudott hatással lenni kortársaira – szorosan összefügg. Noé azzal őrizte meg erényességét, hogy elkülönült környezetétől. Így tudott egy örült, eszelős, romlott világban is épelméjű és igaz maradni.

Így Noé történetének egyik

olvasata: vezetőként való bukása. Egy jó ember volt, akinek nem volt semmi ráhatása környezetére. Noé igaz ember volt, de nem vezető. Ő volt harmadik a sorban, aki elbukott felelősségében. Ádám és Éva a személyes felelősség vállalásában vallottak kudarcot („nem én voltam”). Káin az erkölcsi felelősség vállalását utasította el bátyját illetően („vajon testvérem őrzője vagyok én?”). Noé a kollektív felelősségvállalás próbájában bukott el.

Noé esetének ezen megközelítése erős következtetésre sarkall. Tudjuk, hogy a judaizmus megköveteli a kollektív felelősségvállalást („minden zsidó felelős egymásért”). De az emberi lét szintén követel kollektív felelősségvállalást. Nem csak a zsidók felelősek egymásért, hanem mindannyian, hitünkötől függetlenül. Ezen keresztül láthatjuk, hogy a Tóra magas erkölcsi szintet követel. Nem elég igaznak lenni, ki kell állnunk. Tiltakoznunk kell. Ki kell fejeznünk egyet nem értésünket, még ha kicsi is az esély, hogy másokra hatni tudunk. Meg kell tennünk, mert bizonyos mértékben felelősek vagyunk a társadalomért, amelyben élünk. Nem elég jónak lenni. Másokat is sarkallni kell a jóra. Időnként vezetnünk kell.

Jonathan Sacks rabbi
írása nyomán

Imaidők

Sász Chevra Zsinagóga (VI., Vasvári Pál u. 5.)

Hétköznap: 8:00: Reggeli ima

Vasárnap: 17:30: Délutáni-esti ima (a Keren Or-ban)

Péntek este: 17:30: Hetiszakasz tanulás, majd Kidus

18:00: Minchá, utána Kábálát Sábát

Szombat: 8.45: Hetiszakasz tanulás, 9:15: Reggeli ima, majd kidus

17:25: Délutáni ima, majd szuedá slisit

Óbudai Zsinagóga (III., Lajos utca 163.)

Hétfő-péntek (munkanapokon): 6.30: Reggeli ima

Péntek este: 18.00: Tanulás, 18.30: Esti ima, majd kidus

Szombat: 10:00: Reggeli ima, majd kidus

Vasárnap: 10:00: Reggeli ima

Üzleti siker a Rebbe áldásával

Az 1970-es évek végén a Rebbe áldását kértem a kóser étteremre, amit nyitni készültem Manhattanben ahol abban az időben nem volt elérhető glatt kóser étel. A Rebbe gyönyörű áldásban részesített. Hangsúlyozta, hogy erőfeszítéseimet siker fogja koronázni, de csak abban az esetben, ha nagyon körültekintő vagyok a kóser termékekkel kapcsolatban. Mikor először megnyitottam, az emberek azt mondták, csak az időmet és a pénzemet vesztegetem ezzel a hellyel. De én erre mindig azt mondtam, hogy a bolt sikere Istenen múlik. Az étteremnek óriási sikere volt, és gyakran kérték tőlem jégkrémet is, de én mindig azt mondtam: „az étterem húsos, így nem tudok fagyaltot is kiadni.” Erre a válasz mindig az volt, hogy „jó, akkor majd megvesszük magunknak külön máshol”.

Ekkor született meg bennem az ötlet. Elkezdtem kutatni, s elhatároztam, hogy megcsinálom a saját párve jégkrémemet. Olvastam egy cikket a tofuról, ami akkor még nem nagyon volt ismert és elkezdtem kísérletezni vele, de az elején szinte mindig ki kellett dobnom, amit csináltam. Ez idő alatt bármikor is találkoztam a Rebbével, és említettem neki, min dolgozom éppen, mindig azt mondta: „Hinned kell. Ha hiszel Istenben, csodákra vagy képes.”

Ez idő alatt az éttermem növekedésnek indult, terjeszkedtünk. Majd ezt követte a lehetőség, hogy egy forgalmas sugárúton is boltot nyissak, de előtte kérni akartam róla a Rebbe véleményét. Ő annyit válaszolt: „Légy óvatos.” Nem igazán értettem, hogy ez mit jelent, hiszen ott volt a lehetőség, hogy boltot nyissak egy kiváló adottságú környéken. Végül megnyitottam ott követ-

kező éttermemet is, de ezúttal elmaradt a siker. A helyi klientúra nem volt megfelelő ehhez az üzlethez.

Nem sokkal ezt kövözően látogattam meg Shlomo Riskin rabbi, a Lincoln téri zsinagóga alapítója, s a következő ajánlattal állt elő: „Nyiss egy Mintz

David Mintz, a Toffuti cég alapítója, a nem-tejes jégkrém megalkotója, New York-i étterem tulajdonos. Az interjú otthonában, Alpine-ben adta New Jersey-ben, 2007 februárjában.

Buffet boltot, s mi támogatni fogunk. Az egész közösség nálad fog enni!”

Nagy izgalomba jöttem, nagyon örültem a lehetőségnek, de mint mindig, most is ki akartam kérni a Rebbe véleményét mielőtt döntök. Kérdésemre pár óra múlva meg is érkezett a válasz. A Rebbe titkára, Leibel Groner rabbi hívott fel, s a következőt mondta: „Hallgass figyelmesen. Fogj egy ceruzát, s írd le papírra. Nagyon fontos.” Nagyon izgatott lettem, ez volt a válasz, amire úgy vártam. Majd tovább diktálta. „A Rebbe válasza, semmiképpen. Semmiképpen.” Nagyon elcsodálkoztam. Kétszer is ugyanaz a válasz. Majd megkérdeztem: „Miért mondja a Rebbe hogy semmiképpen?” Groner rabbi ezt válaszolta: „A Rebbe azt mondja, hogy folytatnod kéne a kísérletezést a párve jégkrémmel, és Isten segítségével nagy sikered lesz. A termékeid

sikeresek lesznek, s világszerte fogják értékesíteni.”

Álmodozásnak hangzott, s úgy éreztem, hogy a Riskin rabbitól kapott lehetőséget vesztegettem el. De hallgattam a Rebbére. Helyettem valaki más ragadta meg a lehetőséget, s vette ki az általam kiné-

Elmentem a Rebbéhez az áldását kérni, amikor találtam egy céget, ami legyártaná a jégkrémet nagyobb mennyiségben. A Rebbe azt válaszolta: „Nehéz lesz az elején, de hinned kell Istenben”. És tényleg nehéz volt, de sikeres lett. A Rebbe figyelmeztetett: „sokan fognak ajánlatokkal kecsegtetni, de ne inogj meg. Csak csináld, amit elkezdted.” Megfogadtam a tanácsát. Egy idő múlva, megint kikértem a véleményét, mert ki akartam vezetni a céget a tőzsdére. A Rebbe válasza következő volt: „Ez egy nagyon jó gondolat.” És eszerint cselekedtem és a legnagyobb cégekkel kezdtünk tudni együttműködni mint a Haagen Dazs-zsal és másokkal. És ez mind azért történhetett, így mert a Rebbe áldását adta a sikeremre, s mindig megvédett a rossz lépésektől.

Készült a lubavicsi Rebbe életét feldolgozó archívum videóinterjúja alapján.

Az archívum magyar nyelvű változata itt érhető el:

www.youtube.com/alubavicsirebbe

Napi bölcsesség

Vissza kell térni

Az ősi Alakítás (Jecira) Könyvében meg van írva: „Ha száguld a szíved, térj vissza az Egyhez.”

Előfordul, hogy az ember ihletett állapotba kerül, a mindennapi élet banalitásai fölé emelkedik. Ilyenkor kell „visszatérni az Egyhez” – a Menny és a Föld egységéhez: el kell dönteni mit kezdünk a mennyei állapottal itt lent a Földön.

Tzvi Freeman a lubavicsi Rebbe tanításai alapján

zett helyet étterem nyitásra, de csődöt mondott vele. Az illető, habár óriási pénzeket fektetett a helybe, még a nyitásig sem jutott el. Én meg elhatároztam, hogy kísérletezésbe kezdek, ezzel töltöttem minden időm. Eladtam a brooklyni éttermet, s elkezdtem fejleszteni tofu alapú párve jégkrémem. 1981-re elkészült a minta termék, s ezt követte az első nagy áttörés.

Volt Manhattanben egy egészséges ételeket árusító bolt, s a tulajja hívott fel. „Hallottam a termékedről, a tofu jégkrémről, szeretném kipróbálni.” Vittem neki 5 gallonnyi vödörrel. Nem sokkal később hogy indultam vissza Brooklynba, a bolt egyik munkatársa hívott telefonon: „Mintz úr, Mintz úr, kérünk még a jégkréméből. Kérjük, hozzon még többet.” Ők voltak az első nagyobb ügyfeleim, majd ezt követte a szerződés a Zabarral és a Bloomingdale's-szel.

Kóser konyha

Mátbucha

– a marokkói lecsó

A marokkói konyha remeke a mátbucha, ez a kicsit lecsóra emlékeztető saláta, ami gyakran bukkan fel sábáti előételként, vagy friss pitával tálalva.

Hozzávalók:

½ pohár növényi olaj

1 fej fokhagyma

2 kg paradicsom

4-5 kaliforniai paprika

(vagy erős paprika, ha bírjuk a csípőset, esetleg ezek vegyesen)

1 evőkanál pirospaprika

Elkészítés

A paradicsomokat és a fokhagymát meghámozzuk és felaprítjuk. Felmelegítjük az olajat, és pár perc alatt át-pároljuk a fokhagymát, vigyázva, hogy ne kapjon oda. A paradicsomot hozzáadva alacsony hőfokon egy órát főzzük. A paprikát meggrillezük, vagy kevés forró olajban átsütjük, lehúzzuk a héját, és felaprítva a fűszerekkel együtt a paradicsomhoz adjuk. További két órát főzzük alacsony lángon, amíg a leve elfő, és a saláta sűrű, olajos állagú lesz. Hidegen tálaljuk.

Kedves Rabbi!

Az ünnepre vett etrogból általában kompótot szoktam főzni, amit Tu Bisvátkor (Fák újéve idén január 25. – a szerk.), tálalok fel. Idén mi a teendő a smitá évében termett izraeli etroggal?

Erzsó

Kedves Erzsó!

A Tóra (3Mózes 25:1–5.) előírja, hogy minden hetedik év smitá év, ilyenkor nem szabad mezőgazdasági munkát végezni és minden, ami abban az évben termelt, az gazdátlan: mindenki annyit szedhet csak, amennyire otthon szüksége van.

A Tóra (uo. 6–7.) úgy mondja: „Legyen a föld szombatjának termése nektek eledelül... meg barmodnak és a vadnak, mely országodban van, legyen minden termése eledelül”, vagyis

1. „...eledelül«, de nem szabad megsemmisíteni”, vagy nem étkezési célokra, például színezékeknek felhasználni (Talmud, *Pszáchim* 52b.; Maimonidész, *A smitá év szabályai* 5:17.).

2. amikor már letermelt, és a „barmodnak és a vadnak” már nem maradt a szabadban, akkor az embernek sem szabad tovább tárolni és fogyasztani, ami az otthonában van (Talmud, *Pszáchim* uo.; Maimonidész uo. 7:1.), hanem ki kell vinni közterületre, kijelenteni, hogy gazdátlan, ami után ő is, de bárki más is vehet belőle. Ez a *biur*, a kitarítás micvája (Cvi Kohén: *Pérot sviit* 20:12.). Ha ezt nem csinálják meg időben, akkor az étel *tréfli* lesz és nem ehető (uo. 93.).

3. „...nektek eledelül« de nem lehet vele üzletelni” (Talmud, *Ávodá zará* 62a.; Maimonidész, uo. 6:1.).

A rabbi válaszol!

Lehet-e smitában termett etrogból kompótot főzni?

Mivel nem lehet a smita gyümölcszel üzletelni, ezért a bét din raktárának emberei (*Ocár bét din*) összeszedik, és önköltségi áron terjesztik az etrogokat, így nem kell az embereknek maguknak leszedniük. Az Izraelből kapott etrogak csomagolásán idén fel is volt

tüntetve, hogy a maximum ára 15 dollár, a normál 40–50 dolláros árával szemben.

4. „...országodban... legyen... eledelül”, csak Izraelben szabad enni belőle, és nem szabad belőle külföldre vinni (Maimonidész uo. 5:13.). Ez egyes magyarázatok szerint a *biur* micvájához kapcsolódik, mivel azt csak Izraelben lehet megtenni, ahol az adott növény termelt.

A responsum irodalomban vita van arról, hogy szabad-e külföldre vinni az etrogot a smitában (lásd *Pérot sviit* 22:42–50.; *Nité Gávriél, Árbáá minim* 62:6.). Egyes vélemények szerint nem szabad, mások szerint csak nem zsidón keresztül szabad, míg a harmadik vélemény szerint az etrog kivételes, mivel az évről évre marad a fán, így nem érvényes rá a *biur* micvája, és külföldre is lehet vinni. Ha már külföldön van, minden vélemény szerint lehet vele a micvát teljesíteni (*Pérot sviit* uo. 42.).

Az ünnep után vannak, akik megfőzik az etrogot. Ilyenkor arra kell nagyon figyelni, hogy minden egyes darabját fel kell

használni, és még a lehámozott héját sem szabad kidobni. Emellett figyelembe kell venni, mikor van a fent említett *biur* ideje, és az előtt elfogyasztani, hisz Izraelen kívül nem lehet *biurt* csinálni.

A *biur* idejéről – amennyiben elfogadjuk, hogy az etrogra vonatkozik a *biur* micvája – két vélemény van, az egyik szerint rövid idővel a nagyünnepnek után már meg kell tenni, mások szerint svát hóban (januárban). A másik lehetőség, hogy nyersen félreteszik, amíg magától meg nem romlik, és akkor ki lehet dobni. Ez azon a véleményen alapszik, hogy az etrog kapcsán nem érvényes a *biur* micvája, így szabad azt hónapokig őrizni, míg meg nem romlik.

Múlt héten kikértem a kérdésről mesterem, a békéscsabai származású *Gávriél Zinner* rabbi véleményét. Elmondta, hogy általában megvárják, míg megromlik, és kidobják. Azonban elmesélte, hogy mesterem, *Grünwald József* pápai rabbi 1979-ben visszaküldte Izraelbe az etrogját (lásd még *Nité Gávriél* uo. 14. lábjegyzet végén). Éppen Izraelbe utaztam esketni egy párt, így kaptam az alkalmon és magammal vittem a Vasvári Pál utcai zsinagógából 12 etrogot. A reptéren azonban félreállítottak: Izraelbe ugyanis nem szabad növényt bevinni, akkor sem, ha onnan származik (!). Sajnos a vámos nem értette a problémát, hogy nekem nincs szükségem az etrogra, csak Izraelbe akartam hozni a *smitá* miatt, így az összeset elkobozta és talán megsemmisítették...

Oberlander Báruch

Gut Sábesz – megjelenik hetente

Kiadja a Chabad-Lubavics – Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület / Published weekly by Chabad-Lubavitch – The Jewish Heritage Center of Hungary
1052 Budapest, Károly körút 20.

Telefon: (+36-1-268-0183)

www.zsido.com / info@zsido.com

Felelős kiadó: **Oberlander Báruch** rabbi

Főszerkesztő: **Steiner Zsófia**

Szerkesztő: **Golubovics Martina**

Nyomdai előkészítés: **Juhász Valéria**

ISSN 1416-4604

A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza.

Kérjük ne dobja el!

